

Festivalul Internațional "George Enescu", ediția I, 1958

CD 1**Seară Enescu – muzică de cameră**
*Enescu Soirée – Chamber Music*Luni, 8 septembrie 1958, Ateneul Român
Monday, 8 September 1958, Romanian Athenaeum

Sonata I op.24 în fa diez minor pentru pian	22'05"
<i>Piano Sonata No.1 in F sharp minor, Op.24, No.1</i>	
1. <i>Allegro molto moderato e grave</i>	10'10"
2. <i>Presto vivace</i>	4'48"
3. <i>Andante molto espressivo</i>	7'07"
Interpretează/Performing: Maria FOTINO	

Cvartetul de coarde op.22, nr.2 în sol major	23'08"
<i>String Quartet No.2 in G major, Op.22, No.2</i>	
4. <i>Molto moderato</i>	5'28"
5. <i>Andante molto sostenuto ed espressivo</i>	7'03"
6. <i>Allegretto non troppo mosso</i>	3'26"
7. <i>Con moto-Molto moderato, Energico</i>	7'11"
Interpretează/Performing: Cvartetul Radio/Radio Quartet (Mircea NEGRESCU – vioară/violin; Isidor WEXLER – vioară/violin; Marcel GROSS – violă/viola; Ion FOTINO – violoncel/cello)	

T.T. CD 1: 45'15"**CD 2****Seară Enescu – muzică de cameră**
*Enescu Soirée – Chamber Music*Miercuri, 17 septembrie 1958, Ateneul Român
Wednesday, 17 September 1958, Romanian Athenaeum

Cvartetul cu pian nr.2, op.30 în re minor	29'41"
<i>Piano Quartet No.2 in D minor, Op.30</i>	
1. <i>Allegro moderato</i>	9'01"
2. <i>Andante pensieroso ed espressivo</i>	8'52"
3. <i>Con moto moderato</i>	11'48"
Interpretează/Performing: Valentin GHEORGHIU – pian/piano; Ștefan GHEORGHIU – vioară/violin; George POPOVICI – violă/viola; Radu ALDULESCU – violoncel/cello	

Simfonia de cameră op.33 pentru 12 instrumente soliste **14'31"**
Chamber Symphony for 12 solo instruments, Op.33

4. *Molto moderato, un poco maestoso* 5'37"
5. *Allegretto molto moderato* 3'28"
6. *Adagio* 1'44"
7. *Allegro molto moderato* 3'42"

Interpretează/*Performing*: Nicolae ALEXANDRU – flaut/*flute*; Ion DANIE – oboi/*oboe*; Pavel TORNEA – corn englez/*cor anglais (English horn)*; Octavian POPA – clarinet; Emil BÎCLEA – fagot/*bassoon*; Ion BĂDĂNOIU – corn/*horn*; Liviu OBREJA – trompetă/*trumpet*; Ștefan GHEORGHIU – vioară/*violin*; George POPOVICI – violă/*viola*; Radu ALDULESCU – violoncel/*cello*; Virgil DAMASCHIN – contrabas/*double bass*; Valentin GHEORGHIU – pian/*piano*

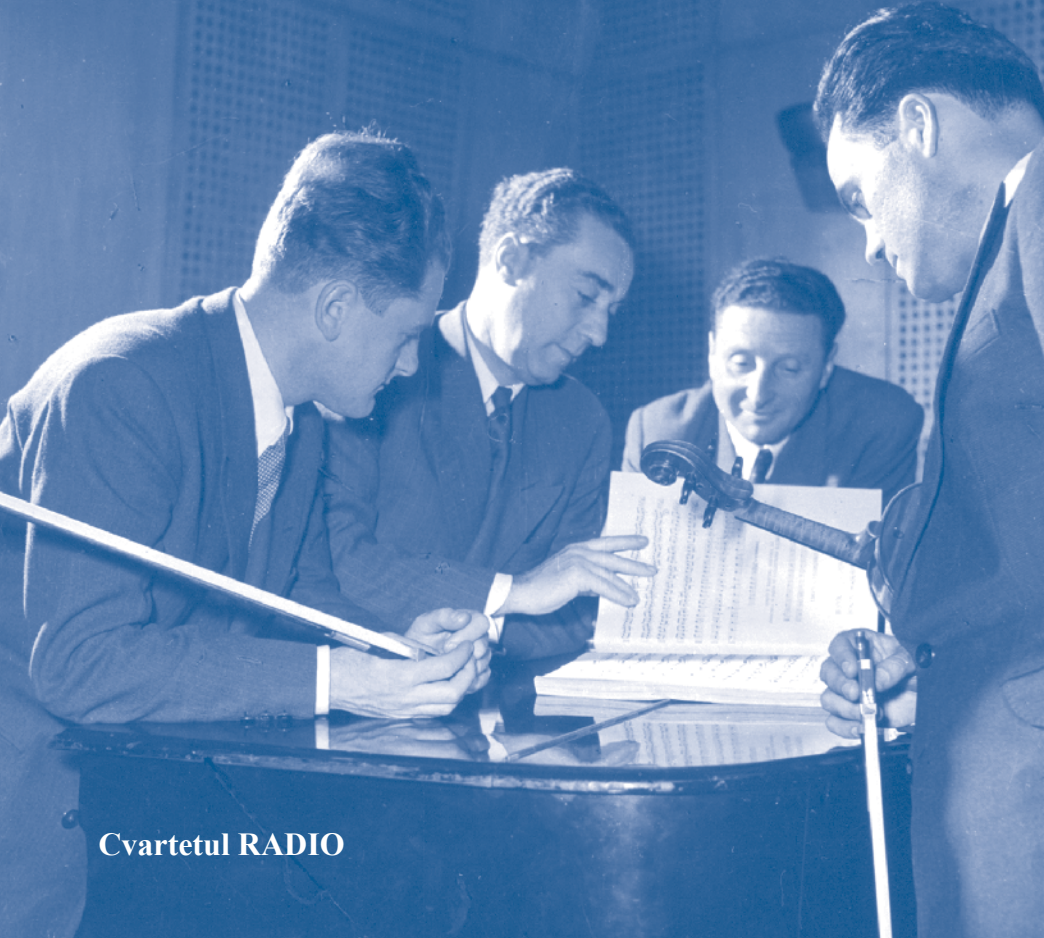
Dirijor/*Conductor*: Constantin SILVESTRI

T.T. CD 2: 44'14"
Durata totală: 89'29"

Înregistrări istorice/*Historical Recordings* Radio România (1958)
Credite foto/*Photographic credits*: Arhiva Radio România/*Romanian Radio Archives*

Înregistrări Radio România
Romanian Radio Recordings
©+© 2010, Radio România

Album elaborat în cadrul Colectivului de Valorificare
a Patrimoniului Radio România
Album produced within the Recovery Group of Heritage Radio Romania
Redactor muzical/*Musical editor*: Tiberiu COMANDAȘU
Grafică/*Graphics*: Constantin POPOVICI

Cvartetul RADIO

Festivalul Internațional „George Enescu” este cu siguranță cel mai reprezentativ fapt muzical organizat în România, cel puțin în ceea ce privește sfera muzicii clasice. Cu o istorie ce a depășit deja 50 de ani, festivalul dedicat celui care rămâne un simbol al României muzicale – George Enescu, este în prezent unul dintre cele mai importante evenimente muzicale europene.

Însă mai mult decât atât, Festivalul „George Enescu” este o oglindă fidelă a evoluției în ansamblu a României ultimilor 50 de ani. De aceea, demersul Editurii Casa Radio de a edita înregistrări din prima ediție a Festivalului „Enescu” trebuie privit ca pe o recuperare a istoriei, nu numai culturale, a României.

Trecuseră trei ani în 1958 de la dispariția lui George Enescu, care murise în exil la Paris. Enescu părăsise România în 1946, odată cu instaurarea puterii comuniste; în 1949, George Enescu nu mai figura printre membrii Uniunii Compozitorilor din România, condusă atunci de noul președinte al asociației, Matei Socor, iar averea familiei Enescu fusese confiscată sau „naționalizată”, în jargonul noii orânduirii.

Însă reacțiile internaționale la acest gest fără precedent au apărut imediat și conducerea comunistă a României și-a reconsiderat atitudinea: lui Enescu i s-a propus să se întoarcă în țară și i s-a promis un post de senator în Marea Adunare Națională – este chiar o declarație a lui Enescu făcută unuia dintre elevii săi, violonistul Serge Blanc – fără ca nimic din ceea ce fusese averea familiei George Enescu – Maruca Cantacuzino să revină titularilor. George Enescu a refuzat până la sfârșitul vieții orice colaborare cu regimul comunist de la București.

Iată ce consemna revista „Muzica” în 1958: „Concursul internațional de interpretare muzicală «George Enescu» a fost instituit de guvernul Republicii Populare Române, fiind merit să cinstească memoria acestui mare fiu al poporului nostru. Numeroasele manifestări artistice ce au loc cu acest prilej în capitala patriei noastre, București, și în întreaga țară, constituie o expresie a înaltei prețurii pe care o acordă poporul și statul nostru marilor figuri ale culturii naționale” (nr. 10-11, pag. 3). Acesta era punctul de vedere oficial al autorităților române, expus invitațiilor străini la prima ediție a Festivalului și Concursului Internațional „George Enescu”.

De partea cealaltă a baricadei, pentru românii trecuți printr-un deceniu de teroare stalinistă, în special pentru intelectualii formați în perioada interbelică, Festivalul „Enescu” a însemnat șansa de a vedea reînviata valorile cu care crescuseră. În volumul său de amintiri *Timpul ce ni s-a dat* (Editura Vitruviu, 2007), Annie Bentoiu, soția binecunoscutului compozitor și muzicolog Pascal Bentoiu, scrie: „După 13 ani de proletcultism, în care ni se tot repetase că viața în regimul precedent fusese o pură oroare,

aflam acum sau ne aminteam că în acea epocă hulită avuseseră loc la Ateneu, săptămânal, concerte la care participau celebrități europene de prim rang și că în București se interpreta cea mai nouă muzică europeană. Yehudi Menuhin venise acum în România ca să cinstească personalitatea lui Enescu și să depună mărturie despre el. Aici, despre adevărata valoare a acestuia nu reîncepuse să se vorbească în presă decât de vreo doi, trei ani după moartea artistului, în 1955, conform tacticii binecunoscute aplicată tuturor marilor exilați de toate guvernările comuniste. Unii dintre cei mai renumiți muzicieni sosiți la Festivalul reînnoiau acum vechi legături de prietenie cu Gogu Georgescu; ne simțeam cu toții legitimați, acceptați din nou în lume. În Ateneu, unde fresca istoriei noastre stătea ascunsă sub pânză roșie, îi vedeam și îi auzeam în carne și oase pe Sir John Barbirolli, pe Claudio Arrau, Iacov Zak, David Oistrach și toate acestea păreau a se fi ivit printr-un fel de miracol.”

Gongul de debut al primului Festival „Enescu” a bătut în 4 septembrie 1958, la Ateneul Român, când **George Georgescu**, la pupitul Orchestrei Filarmonicii „George Enescu” a dirijat *Rapsodia I* și *Simfonia I* de George Enescu. Pe parcursul următoarelor trei săptămâni, în fiecare seară, publicul s-a delectat cu unul sau chiar două concerte. Invitați de marcă ai festivalului din 1958 au fost violoniștii **Yehudi Menuhin**, fostul elev al lui Enescu și **David Oistrach**, partener de scenă al lui Enescu, iar interpretarea lor din 18 septembrie 1958 a *Dublului concert* de Bach rămâne antologică atât din punct de vedere muzical, cât și politic: Vestul și Estul se întâlneau, e adevărat, doar pe tărâm artistic. De același mare calibru artistic au fost concertele dirijorului britanic **John Barbirolli** (13 și 14 septembrie 1958) și aparițiile pianistului chilian **Claudio Arrau** (15, 18 și 19 septembrie 1958).

Dublul compact-disc oferit de Editura Casa Radio conservă memoria a două recitaluri din 1958, consacrate integral creației enesciene. Primul a avut loc în 8 septembrie la Ateneul Român și i-a avut protagoniști pe muzicieni legați de Radiodifuziunea Română: pianista **Maria Fotino** și **Cvartetul Radio**, dar și două voci ale căror nume ne sunt binecunoscute astăzi: soprana **Iolanda Mărculescu** și baritonul **Dan Iordăchescu**. Din cadrul acestui recital, în Fonoteca Radio s-au păstrat două lucrări înregistrate atunci: *Sonata op.24 nr.1 în fa diez minor* de George Enescu și *Cvartetul de coarde op.22 nr.2 în sol major*.

Sonata op.24 nr.1 în fa diez minor, datată 1924, era prezentată în 1958 de pianista **Maria Fotino** (1913-1996), considerată astăzi una dintre cele mai bune interprete din toate timpurile ale muzicii lui Enescu. De altfel, numeroase fire invizibile o legau pe Maria Fotino de creația enesciană: cântase nu de

puține ori cu maestrul; în 1 noiembrie 1928 Maria Fotino a făcut parte dintre muzicienii care au putut fi ascultați pentru prima dată la postul național de radio, ce-și sărbătorea în acea zi nașterea, interpretând *Suita op.10* de George Enescu. Mare parte din destinul Mariei Fotino rămâne legat de Radiodifuziunea Română: a fost pianistă și maestru de sunet (1941-1953) și pianistă-concertistă (1953-1973).

Într-o cronică dedicată Seriei camerale Enescu din 8 septembrie 1958, François Shapira remarcă „splendida tălmăcire pe care Maria Fotino o dă *Sonatei în fa diez minor*. Extrema sensibilitate, cuprinderea construcției mari de ansamblu și în același timp a fiecărei nuanțe și tente a caracterizat prima ei execuție, încă de acum un an. Se poate spune că tălmăcirea sonatei în concertul ei recent (8 septembrie) de către remarcabila noastră pianistă-muziciană a constituit unul dintre momentele poetice de vârf ale festivalului – ceea ce nu este puțin lucru.” (în revista „Muzica“ 10-11/1958.)

Același François Shapira scria în publicația citată: „Suita pentru vioară și pian *Impresii din copilărie*, în interpretarea fraților Ștefan și Valentin Gheorghiu – *Cvartetul cu pian nr.2* pentru a cărui prezentare li se adăugaseră George Popovici și Radu Aldulescu, *Cvartetul de coarde nr.2* executat de formația Radiodifuziunii – iată alte prețioase creații și tălmăcirii ce se înscriu pe aceeași linie de extremă rigurozitate și în același timp de avânt inspirat vădită încă de la primele concerte în care au răsunit.”

Penultima lucrare din catalogul creației enesciene, *Cvartetul op.22 nr.2 în sol major*, cu o partitură definitivată în 30 mai 1951, a fost interpretată în primă audiție la Boston, în 7 februarie 1954. O cronică din 30 octombrie 1956 semnată de Jean Victor Pandelescu în „Informația Bucureștiului” arată că prima audiție românească a *Cvartetului op.22 nr.2* a avut loc „recent, la Sala Dalles”, deci la mai bine de un an de la moartea compozitorului. Interpretarea fusese cea a **Cvartetului Radio**, formație înființată în 1948, avându-i în componență pe violoniștii Gaby Grubea și Isidor Wexler, violistul Marcel Gross și violoncelistul Ion Fotino. În 1955, Gaby Grubea părăsește cvartetul și este înlocuită de violonistul Mircea Negrescu. În această componență, ansamblul a evoluat și în seara de 8 septembrie 1958 la Ateneu în foarte complexul *Cvartet op.22 nr.2* de George Enescu, pe care-l restituie și ultima înregistrare de pe primul CD al prezentei ediții.

Cvartetul cu pian nr.2 op.30 în re minor este o altă lucrare enesciană a cărei primă audiție a avut loc în Statele Unite ale Americii, acolo unde Enescu a concertat deseori după ce a părăsit România. Partitura a fost creată în perioada 1943-1944, indicațiile prezente pe documentul original atestând și locurile unde Enescu și-a definitivat lucrarea: București – Dorohoi – Sinaia (vila Luminiș). Prima audiție a lucrării a avut însă loc abia în 31 octombrie 1947.

Cu un an înainte, în 1946, un tânăr compozitor primise o mențiune la Premiul de compoziție „George Enescu”. Era un muzician remarcat de George Enescu încă de când avea 9 ani, însă pentru o altă latură a activității sale: cea de pianist. Tânărul la care ne referim, care în 1958 împlinise 30 de ani, nu era altul decât celebrul pianist de astăzi Valentin Gheorghiu. Încă din 1950 solist al Filarmonicii „George Enescu”, Valentin Gheorghiu era binecunoscut tuturor melomanilor din epocă și în ipostaza sa de interpret al muzicii de cameră: alături de fratele său, violonistul Ștefan Gheorghiu și de violoncelistul Radu Aldulescu, el înființase Trio „București”. De altfel, și Ștefan Gheorghiu (1926-2010) avea legături strânse cu George Enescu: în 1937 fusese audiat chiar de Enescu, alături de fratele său, iar maestrul adresează o scrisoare ministrul învățământului, cu rugămintea ca cei doi să fie trimiși cu o bursă de studii la Paris. Ceea ce s-a și întâmplat: în același an (1937), Ștefan și Valentin Gheorghiu devin studenți la Conservatorul Național Superior de Muzică din Paris, iar Ștefan Gheorghiu va beneficia și de îndrumarea lui Enescu, în cadrul cursurilor de măiestrie susținute de Enescu în casa profesoarei Yvonne Astruc. Cel mai vârstnic dintre componenții Trio-ului „București” era Radu Aldulescu (1922-2006), solist al Filarmonicii „George Enescu” în perioada 1950-1968, singurul dintre cei trei care a ales și calea exilului.

În seara zilei de 17 septembrie 1958, pe scena Ateneului Român, alături de Valentin Gheorghiu, Ștefan Gheorghiu și Radu Aldulescu, a urcat violistul George Popovici – lucrarea abordată: *Cvartetul nr.2 op.30* de George Enescu, creație ce se regăsește în prima parte a celui de-al doilea CD din prezentul album.

Capul de afiș al concertului din 17 septembrie 1958, din cadrul primei ediții a Festivalului „Enescu”, a fost Constantin Silvestri, cel care avea să dirijeze ultima lucrare din catalogul opusurilor enesciene: *Simfonia de cameră op.33 pentru 12 instrumente soliste*.

Despre geneza acesteia, compozitorul îi mărturisea lui Marcel Mihalovici cu ocazia unei vizite pe care i-o făcuse mai tânărul confrate la Paris în 28 mai 1954: „Chiar în clipa asta am pus bara finală partiturii la care m-ai surprins de atâtea ori lucrând. Este o simfonie de cameră pe care am scris-o la cererea Direcției

artelor și literelor”. Însă, ca multe alte partituri enesciene, și aceasta avea să sufere modificări. După atacul cerebral suferit în iulie 1954, Enescu n-avea să mai poată face singur aceste modificări; Marcel Mihalovici va fi cel care va completa partea a IV-a a lucrării, după indicațiile verbale ale maestrului.

În 23 ianuarie 1955, *Simfonia de cameră op.33* avea să fie interpretată în primă audiție de Orchestra Asociației concertelor de cameră din Paris, sub bagheta lui Fernand Oubradous, căruia îi este și dedicată partitura. Este lucrarea care rezumă o viață, dar deschide și „o nouă perioadă în felul de a gândi și de a scrie al autorului ei” – după cum remarca criticul francez Fernand Lamy.

Interpretarea *Simfoniei* enesciene de cameră în România se leagă de numele lui Constantin Silvestri (1913-1969), aflat de asemenea și la pupitrul premierei românești a operei *Oedipe*, chiar în ediția din 1958 a Festivalului Internațional „George Enescu”. Celebrul dirijor, care la scurt timp după această primă ediție a Festivalului avea să părăsească România, apărea în 17 septembrie 1958 pe scena Ateneului Român pentru a conduce creația testamentară a marelui nostru compozitor, *Simfonia de cameră op.33*. Interpreți ai partiturilor celor 12 instrumente soliste: flautistul Nicolae Alexandru, oboistul Ion Danie, Pavel Tornea la corn englez, Octavian Popa – clarinet, Emil Băclea – fagot, Ion Bădănoiu – corn, Liviu Obreja – trompetă, Ștefan Gheorghiu – vioară, George Popovici – violă, Radu Aldulescu – violoncel, Virgil Damaschin – contrabas și pianistul Valentin Gheorghiu. Încă un document de o excepțională valoare repus în circuitul discografic prin acest album apărut în colecția „Maestro”, seria „Enesciana”, realizată de Editura Casa Radio.

Cristina Comandașu

Doctor în muzică

Redactor șef adjunct Radio România Muzical

Maria FOTINO

Ștefan GHEORGHIU
Valentin GHEORGHIU
Radu ALDULESCU

Festivalul Internațional "George Enescu", ediția I, 1958

Două seri camerale George Enescu la Areneul Român

CD 1

Luni, 8 septembrie 1958

COMPACT
disc
DIGITAL AUDIO

UCMR
R10AF151011520
AAD 264

© + © 2010, Radio România
Editura „Casa Radio”
www.edituracasaradio.ro

Sonata I op. 24 în fa diez minor pentru pian 22'05"
Interpretează: Maria FOTINO

Cvartetul de coarde op. 22, nr. 2 în sol major 23'08"
Interpretează: Cvartetul Radio (Mircea NEGRESCU,
Isidor WEXLER, Marcel GROSS, Ion FOTINO)

T.T. CD 1: 45'15"

ALL RIGHTS OF THE PRODUCER AND THE OWNER OF THE WORK REPRODUCED RESERVED. UNAUTHORISED COPYING, HIRING, LENDING, PUBLIC PERFORMANCE AND BROADCASTING OF THIS RECORD PROHIBITED.

UNAUTHORISED COPYING, HIRING, LENDING, PUBLIC PERFORMANCE AND BROADCASTING OF THIS RECORD PROHIBITED.

Festivalul Internațional "George Enescu", ediția I, 1958

Două seri camerale George Enescu la Areneul Român

CD 2

Miercuri, 17 septembrie 1958

UCMR
R10AF 151011520
AAD 264

© + © 2010, Radio România
Editura „Casa Radio”
www.edituracasaradio.ro

Cvartetul cu pian nr. 2, op.30 în re minor 29'41"

Interpretează: Valentin GHEORGHIU, Ștefan GHEORGHIU,
George POPOVICI, Radu ALDULESCU

Simfonia de cameră op. 33 pentru 12 instrumente soliste 14'31"

Interpretează: Nicolae ALEXANDRU, Ion DANIE, Pavel TORNEA,
Octavian POPA, Emil BICLEA, Ion BĂDĂNOIU, Liviu OBREJA,
Ștefan GHEORGHIU, George POPOVICI, Radu ALDULESCU,
Virgil DAMASCHIN, Valentin GHEORGHIU;
dirijor: Constantin SILVESTRI

T.T. CD 2: 44'14"

ALL RIGHTS OF THE PRODUCER AND THE OWNER OF THE WORK REPRODUCED RESERVED.

UNAUTHORISED COPYING, HIRING, LENDING, PUBLIC PERFORMANCE AND BROADCASTING OF THIS RECORD PROHIBITED.